

ÅRSRAPPORT

HÅLLBAR LIVSMEDELSKEDJA 2021

Axfood

coop

HKSCAN

PAULIG

ICA

Lantmännen

Orkla

Regen

martin&servera

INLEDNING

Aldrig tidigare i historien har det lika tydligt framgått hur angeläget det är att arbeta för en hållbar utveckling. Det gör det svenska initiativet Hållbar Livsmedelskedja mer aktuellt än tidigare.

KLIMATFÖRÄNDRING OCH FÖRLUST AV BIOLOGISK MÅNGFALD

Rapporter och samarbeten i världen understryker nödläget när det gäller klimatförändringar och förlusten av biologisk mångfald. Under 2021 publicerade FN IPCC, The Intergovernmental Panel on Climate Change, sin sjätte rapport om klimatförändringar¹. Den visar att jordens medeltemperatur ökar och att extremväder orsakade av klimatförändringar påverkar hela jorden i form av värmeböljor, kraftig nederbörd, torka och tropiska cykloner. Forskare lyfter också allvaret i att vi just nu befinner oss i det sjätte stora massutdöendet, där däggdjur, fåglar och insekter försvinner i en snabb takt^{2 3}.

Båda kriserna är orsakade av människans exploatering av jorden och stora uttag av naturresurser. Allt fler röster höjs för att en omställning i vårt sätt att leva är nödvändig för att komma till rätta med problemen. Att förändra produktionen och konsumtionen av mat är en av flera nycklar för att rädda naturmiljöer, säkra människans hälsa och den långsiktiga tillgången på mat.

Bild 1. Mellan 21 och 37 % av de totala globala utsläppen av växthusgaser kan spåras till vår mat. Globalt står jordbruksmetoder för 70 % av förlusten av biologisk mångfald och 80% av avskogningen. Pollinerande insekter försvinner från det svenska odlingslandskapet och regnskogens orangutanger är hotade.⁴ Källa WWF.

ETT HÄNDELSERIKT OCH TURBULENT ÅR

Det händer mycket just nu - globalt, inom EU - för att stärka arbetet med en hållbar utveckling. Några exempel är EUs strategi "Farm to Fork"⁵, EUs jordbrukspolitik CAP⁶ (Common Agricultural Policy) och den nya lagstiftningen inom EU som ska motverka avskogning. Inom FN förhandlas klimatfrågan och frågan om biologisk mångfald inom COP (Conference of the Parties)⁷ och diskussioner om att förändra matsystemet förs bl.a. inom Food System Summit⁸.

2021 är andra året som covid-pandemin har hållit sitt grepp om världen. Det har i allra högsta grad påverkat initiativet Hållbar Livsmedelskedja (som i stor utsträckning endast kunnat ha digitala möten), företagen inom hållbar livsmedelskedja samt livsmedelskedjan som helhet (med förändrade köpvanor, begränsad tillgång till vissa råvaror och minskad arbetskraft på vissa håll). Det har varit ett annorlunda, turbulent och händelserikt år.

MEDLEMMARNA I HÅLLBAR LIVSMEDELSKEDJA

Initiativet Hållbar Livsmedelskedja består idag av 15 väletablerade svenska livsmedelsföretag och Världsnaturfonden WWF. Företagen representerar handel, leverantörer och restaurangkedjan. Det är internationella företag och sådana som bara har sin verksamhet i Sverige. Det medför ett fokus på både globala leverantörskedjor som på det svenska jordbruket. Ingående företag är: Arla, Axfood, Coop, Fazer, Findus, HK Scan, ICA, Lantmännen, Löfbergs, Martin & Servera, Orkla Foods, Paulig, Polarbröd, Pågen, och Unilever.

2021 avslutade Tetra Pak sitt medlemskap i initiativet, Findus bjöds in som ny medlem och WWF rekryterade en ny samordnare för initiativet. Under året har diskussioner förts inom initiativet om att genomföra ett utvecklingsarbete för att öka takten i omställningen och hitta nya vägar för det som leder framåt på ett snabba och mer kraftfullt sätt.

Målet är att till år 2030 bidra till en avsevärt mer hållbar livsmedelsproduktion och konsumtion, genom att

- definiera vad som krävs för att skapa en verklig hållbar livsmedelsförsörjning,
- driva nyckelfrågor,
- skapa faktiska lösningar med potential för brett genomslag och
- kommunicera konkreta och mätbara resultat från samarbetet.

Läs mer på hallbarlivsmedelskedja.se

Hållbar Livsmedelskedja styrka är att medlemsföretagen har enats om en gemensam, struktur och arbetsmetodik för att kunna omfamna och systematiskt arbeta med den komplexa helhet som hållbar utveckling innebär.

ETT HELHETSPERSPEKTIV UTIFRÅN TIO HÅLLBARHETSOMRÅDEN

Tio hållbarhetsområden har definierats och inom alla behöver förflyttningar ske för att livsmedelsproduktionen och konsumtionen ska bli hållbar. Det tio områdena är:

BIOLOGISK MÅNGFALD	KLIMAT	BÖRDIGHET	VATTEN	KEMIKALIER
ÖVERGÖDNING DJURVÄLFÄRD	ARBETS- FÖRHÅLLANDEN	LOKAL BEFOLKNING	LAGEFTERLEVNADE	SPÅRBARHET

Beroende av råvarukategori behöver olika åtgärder genomföras. De nio råvarukategorierna är:

FÄLTODLADE GRÖDOR	MJÖLKPRODUKTER	KÖTT OCH ÄGG	SJÖMAT	FRUKT OCH GRÖNT
VEGETABILISKA OLJOR	KAFFE, TE OCH KAKAO	NÖTTER	SOCKER	

Det handlar om att fasa ut ohållbara produkter och produktionsmetoder (lyfta botten) samt utveckla mer hållbara produkter och produktionssystem (växa toppen).

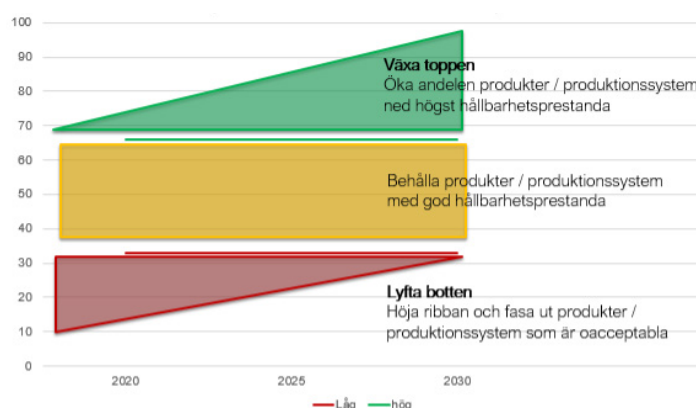

Bild 2. Hållbar livsmedelskedjas modell för att få livsmedelsbranschen att bli mer hållbar är att "växa toppen" och "lyfta botten".

Åtgärder behöver också vidtas på en mer övergripande nivå i leverantörskedjan, det handlar bl.a. om resurseffektivitet, matsvinn, transporter, förpackningar, hållbara affärsmodeller och utbud.

Detta gedigna helhetsperspektiv är världsunikt. WWF fungerar som neutral samordnare av initiativet samt bidrar med expertkompetens och globala perspektiv inom de expertområden som organisationen är verksam inom. Läs mer på wwf.se

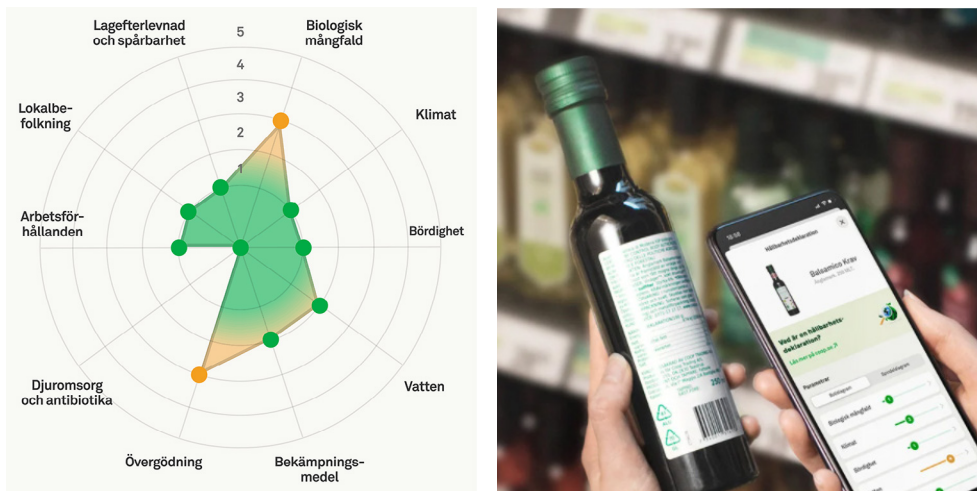

Bild 3. Hållbarhetsdeklarationer lanserades av Coop under 2021. De visar det totala hållbarhets-avtrycket för enskilda produkter i sortimentet och utgår från de tio hållbarhetsområden som definierats inom Hållbar Livsmedelskedja.

Strukturen med de tio hållbarhetsområdena har börjat användas även utanför initiativet. Det inspirerar medlemsföretagen och andra företag att gå längre än vad lagstiftning kräver. Coop har använt modellen och lanserade under 2021 hållbarhetsdeklarationer på produkt-nivå, där enskilda produkters avtryck inom de tio områdena redovisas. Deklarationen används som ett inköpsverktyg och vägledning till konsumenter.

AKTIVITETER

MÖTEN I HÅLLBAR LIVSMEDELSKEDJA

Under 2021 ägde stormöten rum i mars, juni, september och december. Syftet med stormötena är att samla initiativets medlemmar kring frågor väsentliga för initiativets fortsatta arbete liksom att säkerställa att initiativets övergripande mål uppfylls.

De första tre mötena hölls digitalt och det sista i december kunde genomföras fysiskt.

På det första mötet genomfördes en workshop tillsammans med ungdomar från WWF Sweden Youth (WSY)⁹ på temat "Hur kan vi kommunicera biologisk mångfald till unga konsumenterna?" Alla deltagare var överens om att biologisk mångfald måste kommuniceras mer än vad som görs idag. Utmaningen ligger i att hitta enkla, tydliga budskap. Även om frågan är komplex så krävs att man vågar förenkla budskapen för att nå ut.

Bild 5. Ungdomar i EEF Sweden Youth engagerar sig i frågor om hållbar utveckling.

I en undersökning om biologisk mångfald med unga från de nordiska länderna svarade 82% att de var väldigt bekymrade över förlusten av biodiversitet. De svarande ville konsumera mer hållbart men upplevde barriärer i form av att alternativen var för dyra, svåra att få tag i eller att de helt enkelt inte fanns. 75% tyckte att företagen har ett stort ansvar för en mer hållbar konsumtion och framtid.

Ungdomarna, deras medvetenhet och engagemang gav energi och en del nya tankar.

Det sista mötet i december anordnade WWF på Ulriksdal. Det var första gången på två år som gruppen träffades fysiskt. Detta möte ägnas till stor del åt dialog om den kommande utvecklingen av initiativet med målsättning att skapa HLK 2.0 och en gemensam färdplan.

Förutom de fyra mötena i helgrupp har det också genomförts möten i Samordningsgruppen där ICA, Fazer och WWF har medverkat under året samt i de fem arbetsgrupperna Hållbara produkter, Färdplan, Mätning och rapportering, Kommunikation och Samhällspåverkan.

SEMINARIUM OM CERTIFIERADE LIVSMEDEL

I mars höll Hållbar Livsmedelskedja tillsammans med Nielsen IQ seminariet ”Marknadsutvecklingen för hållbarhetscertifierade livsmedel”. Där presenterades en uppföljning av de viktigaste certifieringarna på livsmedelsmarknaden. Det visar sig att andelen KRAV, EU-ekologiskt och MSC minskar på marknaden jämfört med tidigare och att Rainforest Alliance, UTZ och ASC ökat. Som helhet minskar det certifierade utbudet vilket innebär att ”växa toppen” inte ökar som önskat. Svenskt Sigills certifieringar för Klimat och Naturbeteskött ligger på en låg nivå. Axfood och Löfbergs berättade om hur företagen jobbar för att öka andelen hållbara produkter. Seminariet var uppskattat och välbesökt, cirka hundra personer deltog. Seminariet spelades in och finns tillgängligt via hallbarlivsmedelskedja.se

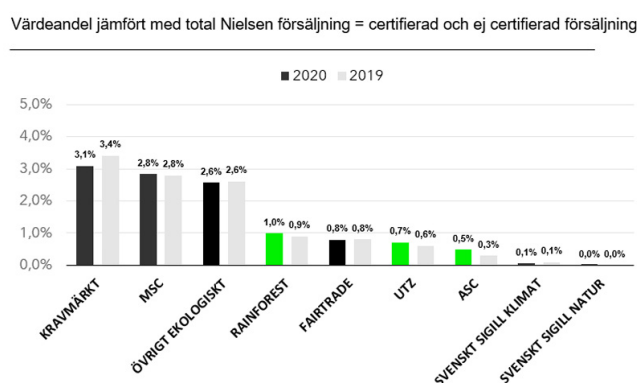

Bild 6. Statistik som visar certifierade produkters marknadsutveckling i värde. Källa Nielsen.

SEMINARIUM OM BIOLOGISK MÅNGFALD

I maj höll Hållbar Livsmedelskedja ett seminarium om biologisk mångfald. Det digitala seminariet var välbesökt och över hundra personer, mestadels från livsmedelsföretag, anslöt sig för att lyssna till de tio personerna som medverkade. Talarna var från WWF, SLU, KRAV, Svenskt Sigill, MSC, Rainforest Alliance, Fairtrade, Lantmännen, Coop och WWF Sweden Youth.

WWF inledde med en lägesrapport över biologisk mångfald och berättade om åtgärder som svenska livsmedelsföretag kan bidra med. Det är bl.a. att skapa mer variation i odlingslandskapet, öka naturbetesmarker, minska kemikalieanvändningen, premiera odlingsmetoder som vårdar marken, premiera hållbart fiske och att inte importera råvaror och produkter som leder till avskogning eller markomvandling av värdefulla naturområden.

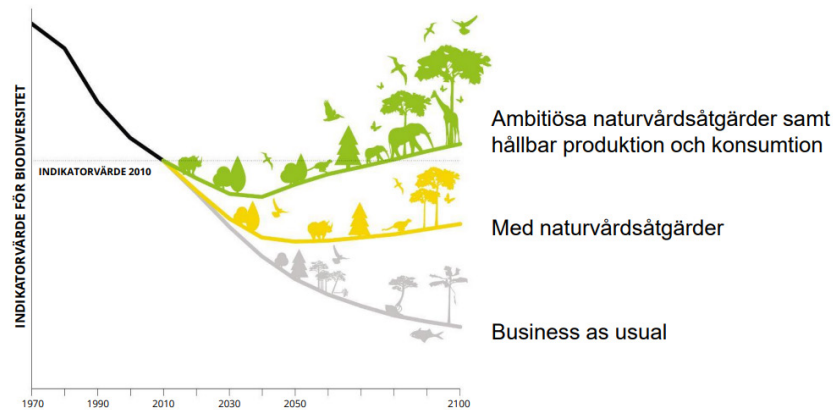

Bild 7. Illustration över hur "Buisness as usual" orsakar förlust av biologisk mångfald och hur ambitiösa naturvårdsåtgärder tillsammans med en hållbar produktion och konsumtion kan vända kurvan. Källa WWF

Urban Emanuelsson, professor på SLU och tidigare chef på Centrum för biologisk mångfald, presenterade sitt arbete när det gäller att öka den biologiska mångfalden i det svenska odlingslandskapet som landar i tre övergripande prioriterade åtgärder. Det handlar om att stärka naturbetesmarker, anlägga fler blommande åkerkanter och restaurera våtmarker.

På seminariet presenterade certifieringsorganen hur deras krav tar hand om frågan om biologisk mångfald. Hållbarhetscheferna på Lantmännen och Coop berättade om sitt arbete med biologisk mångfald, det handlade om framtidens jordbruk och om hur hållbarhetsdeklarationer av produkter kan vägleda.

Det framkom via mentifrågor som ställdes under seminariet att engagemanget för biologisk mångfald i den egna organisationen inte bedöms vara så högt. Det framkom att arbetet är komplext, viktigt och utmanande.

Seminariet var uppskattat och fick 4,2 i betyg på en femgradig skala. Deltagarna fick framför allt med sig inspiration (89%) och kunskap (84%) från dagen. En mindre andel (21%) ansåg sig ha fått med sig verktyg att arbeta vidare med.

Seminariet spelades in och finns tillgängligt via hallbarlivsmedelskedja.se

Biologisk mångfald, Lova Eveborn

Det är
Maten vi äter
Luften vi andas
Vattnet vi dricker

Det är
Blommorna på ången
Fisken i havet
Fåglarna i skogen

Det är
Enkelt och komplext
Lokalt och globalt
Nu och framtiden

Det är ALLT levande på vår planet,
från den minsta bakterien
till det största trädet
Det är biologisk mångfald

Bild 7. Studenten Lova Eveborn som är engagerad i WWF Sweden Youth hade skrivit en dikt som hon läste upp för deltagarna på seminarium om biologisk mångfald.

RAPPORT OM BIOLOGISK MÅNGFALD

Rapporten "Prioriterade åtgärder för biologisk mångfald i det svenska odlingslandskapet" av Urban Emanuelsson publicerade på Hållbar Livsmedelskedjas webbsida i november.

DEBATTARTIKEL OM EUS JORDBRUKSPOLITIK CAP

En debattartikel för att öka trycket på politikerna i samband med framtagande av den strategiska planen till CAP och skapa en mer hållbar jordbrukspolitik togs fram av WWF. Initiativets företag erbjöds att skriva under och Coop, Axfood, Martin&Servera samt Orkla antog erbjudandet. Artikeln publicerades hos Altinget i månadsskiftet mars – april. Huvudbudskapet var att lyfta fram flera ettåriga miljöstödd som bidrar till ökat hållbarhet i livsmedelsproduktionen med särskilt fokus på biodiversitet och jordhälsa.

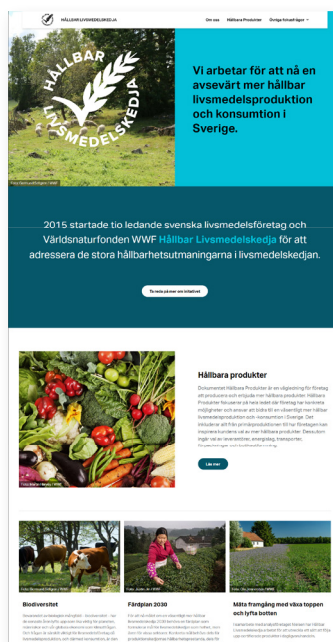
UPPROP FÖR EU LAGSTIFTNING MOT AVSKOGNING

Under maj månad samlade WWFs europakontor EPO in underskrifter från företag för att påverka för en stark EU-lag som förhindrar import av produkter som orsakar avskogning. Coop, Orkla, Polarbröd, Martin&Servera samt Löfbergs skrev under tillsammans med över hundra andra europeiska företag i livsmedelssektorn. Påverkansarbetet resulterade i ett förslag till lagstiftning som presenterades under hösten 2022. WWF tyckte att det slutliga förslaget var ett viktigt steg framåt men att det fortfarande kvarstår frågetecken i och med att man har missat viktiga delar som påverkan på ursprungsbefolkningar och uppföljningsmekanismer.

Industry statement on deforestation: "Statement of support from businesses for an effective EU law to halt the trade in commodities and products linked to deforestation and conversion."

MEDVERKANDE I SIDA SEMINARIUM OM BIOLOGISK MÅNGFALD

I juni höll SIDA ett seminarium om biologisk mångfald där de önskade ha med en representant från Hållbar Livsmedelskedja. HK Scan medverkade och berättade om sitt arbete.

UPPDATERING AV HEMSIDAN

I början av 2021 lanserades Hållbar Livsmedelskedja en ny hemsida. Se [Start – Hållbar Livsmedelskedja](https://start-hallbarlivsmedelskedja.se) (hallbarlivsmedelskedja.se)

NOTER

- 1 www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/
- 2 www.naturepositive.org/
- 3 www.ipbes.net/global-assessment
- 4 www.wwf-scp.org/ och <https://www.wwf.se/mat-och-jordbruk/one-planet-plate/#om-one-planet-plate>
- 5 ec.europa.eu/food/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en
- 6 ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_sv
- 7 ukcop26.org/uk-presidency/what-is-a-cop/
- 8 www.un.org/en/food-systems-summit
- 9 www.wwf.se/wwfswedenyouth/